

IRENA ŠTĚPÁNOVÁ, *Lidový oděv na Benešovsku*, Praha 1987, ss. 116, ryc. 74.

Monografia odzieży ludowej okręgu Benešov w środkowych Czechach obejmuje najbliższe okolice Pragi, Mladěj Boleslavi, Kutnéj Hory i paru mniejszych miast. Odczuwa się brak mapy precyzyjnie określającej granice badanego regionu. Autorka podkreśla, że wzbudził on zainteresowania badawcze już około 1848 r., kiedy to Czesi zapragnęli wskrzesić strój narodowy, sięgając do wzorów ludowych. Poza tym był to region o znacznej zachowawczości ubioru ludowego pomimo bliskości większych miast i wpływu mody miejskiej. Wreszcie zachowały się stąd dość bogate materiały sięgające pierwszej połowy ubiegłego stulecia. Muzeum w Benešovie, założone już w 1896 r., posiada zbiory ubiorów z XIX w., w tym w 90% odzieży kobiecej.

Układ pracy przypomina inne monografie stroju ludowego. Autorka rozpoczyna od przedstawienia domowej produkcji tkanin od końca XVIII w. do początku naszego stulecia. Warto tu zwłaszcza podkreślić rozpowszechnienie drukarstwa na płótnie. Następnie przedstawiono części składowe ubioru kobiecego od gorsetów i kaftaników, po nakrycia głowy, różne chusty noszone na głowach i ramionach oraz spódnice lub suknie po części szyte bez rękawów, a także sięgające powyżej pasa spódnice na ramiączkach. Stosunkowo mało uwagi autorka poświęciła koszulom o tradycyjnym prostym kroju i fartuchom. Brakuje także wydzielonego ustępu ukazującego cieplejsze wierzchnie okrycia. Jako obuwie służyły głównie drewniaki. Noszono białe i czerwone wełniane pończochy. Z ozdób wymieniono czepece ze srebrnych koronek czy galonów, korale i granaciki.

Tradycyjny ubiór męski zanikł już w samym początku ubiegłego stulecia. Autorka daje więc tylko krótki opis kaftanów i noszonych do pracy długich spodni i koszul o prostym kroju. Codzienne koszule szyto bez kołnierza. Obuwiem były drewniaki i skórzane buty od święta. Jako nakrycie głowy służyły filcowe kapelusze lub wysokie czapki baranie. W dalszej części omawianej książki autorka charakteryzuje ubiory ludowe kilku regionów środkowych Czech. W okolicach Příbrama uderza wpływ mody empiru w krojach sukien i kobiecych nakryciach głowy. W okolicach Berouna kobiety nosiły długo tradycyjny ubiór dwuczęściowy z widocznymi spod gorsetów koszulami i spódnicami przykrytymi fartuchami. Zanikanie dawnych ubiorów w XIX w. autorka ukazała zwłaszcza na przykładach z najbliższych okolic Pragi. Natomiast w okolicach Mladěj Boleslavi, Nymburka czy Kutnéj Hory dłużej przetrwały tradycyjne warianty ubioru kobiecego.

W pracy odczuwa się brak syntetycznego ujęcia zagadnienia, wykorzystania ubioru jako znaku, określenia jego funkcji społecznych. Interesujące byłoby ukazanie — w oparciu o tak liczne w XIX w. źródła pisane — zaniku tego ubioru i zastępowania go miejskim. Statyczny opis najważniejszych elementów tradycyjnego stroju ludowego ma znaczenie materiałowe.

I. Turnau